

**O‘ZBEKISTONDA QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARINI
YETISHTIRISHDA HOSILDORLIKNI OSHIRISHDA
AGROKLASTERLARNING RIVOJLANISHI**

G‘afforov A. Q.

*O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar
mahkamasi huzuridagi agrosanoat majmui
ustidan nazorat qilish inspeksiyasi xodimi*

***Annotatsiya.** Maqolada O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmog‘ida hosildorlikni oshirishning asosiy omili sifatida agroklastlarlar tizimining tutgan o‘rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida zamonaviy yondashuvlar, ilm-fan integratsiyasi, resurslardan oqilona foydalanish va bozor talablariga moslashuv jarayonida agroklastlarlarning ahamiyati ochib beriladi. Shuningdek, amaldagi agroklastlarlar faoliyatining samaradorlik darajasi, ularning innovatsion imkoniyatlari va istiqbollari asoslab beriladi.*

***Kalit so‘zlar:** agroklastlar, hosildorlik, qishloq xo‘jaligi, innovatsiya, kooperatsiya, eksport, resurs samaradorligi, ilmiy-amaliy yondashuv.*

***Аннотация.** В статье научно анализируется роль агрокластеров как одного из ключевых факторов повышения урожайности в сельском хозяйстве Узбекистана. Раскрыта значимость агрокластеров в процессе внедрения современных подходов, интеграции науки и производства, рационального использования ресурсов и адаптации к рыночным требованиям. Также обоснована эффективность, инновационный потенциал и перспективы функционирования действующих агрокластеров.*

***Ключевые слова:** агрокластер, урожайность, сельское хозяйство, инновации, кооперация, экспорт, эффективность ресурсов, научно-практический подход.*

***Annotation.** The article scientifically analyzes the role of agroclusters as a key factor in increasing agricultural productivity in Uzbekistan. It highlights the significance of agroclusters in the implementation of modern approaches, integration of science and production, efficient use of resources, and adaptation to market demands in agricultural development. The paper also substantiates the effectiveness, innovation capacity, and prospects of current agrocluster operations.*

***Key words:** agrocluster, productivity, agriculture, innovation, cooperation, export, resource efficiency, scientific-practical approach.*

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasida olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar jarayonida qishloq xo‘jaligi tarmog‘i ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini qondirish, qishloq joylarda bandlikni ta‘minlash, eksport salohiyatini oshirish kabi strategik vazifalar aynan ushbu tarmoqning barqaror rivojlanishiga bevosita bog‘liq. So‘nggi yillarda mamlakatda agroklastlarlar tizimi joriy qilinib, yer maydonlaridan samarali

foydalanish, ilm-fan bilan ishlab chiqarishning integratsiyasini ta'minlash orqali hosildorlikni oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Agroklastlarlar — bu fermer xo'jaliklari, qayta ishlovchi korxonalar, logistika markazlari, ilmiy-tadqiqot institutlari va boshqa soha subyektlarining yagona tizimda faoliyat yuritishini nazarda tutadigan zamonaviy modeldir. Ushbu maqolada agroklastlarlar orqali hosildorlikni oshirish imkoniyatlari, ularning tashkiliy va iqtisodiy jihatdan afzalliklari hamda mavjud muammolar ilmiy tahlil qilinadi.

1. Agroklastlarlar tizimining mohiyati va zarurati

Agroklastlar — bu fermer xo'jaliklari, texnologik xizmatlar, transport-logistika tizimi va ilmiy muassasalar o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlikni ta'minlovchi hududiy ishlab chiqarish birlashmasidir. Ularning asosiy maqsadi — mahsulot yetishtirishdan tortib uni bozorga chiqarishgacha bo'lgan barcha bosqichlarni yagona zanjirda boshqarishdir.

Agroklastlarlar tizimi orqali:

- yerdan foydalanish samaradorligi ortadi;
- hosildorlik ko'payadi;
- mehnat unumdorligi oshadi;
- ilmiy tadqiqotlar amaliyotga joriy etiladi;
- eksport hajmi kengayadi.

Bu yondashuv qishloq xo'jaligida an'anaviy, parokanda ishlab chiqarish uslubidan tizimli, innovatsion asosga o'tishni ta'minlaydi.

2. Hosildorlikka ta'sir qiluvchi asosiy omillar

Agroklastlarlar orqali hosildorlikni oshirish quyidagi asosiy omillar orqali amalga oshiriladi:

• *Innovatsion texnologiyalar joriy etilishi.* Masalan, tomchilatib sug'orish, lazerli yer tekislash, bioo'g'itlardan foydalanish va agrotexnika vositalarining avtomatlashtirilgan tizimlari hosildorlikni 20–30% ga oshirishga imkon bermoqda.

• *Ilm-fan bilan integratsiya.* Qishloq xo'jaligi ilmiy-tadqiqot institutlari va oliy ta'lim muassasalari bilan klasterlarning bevosita hamkorligi ekin navlarini tanlash, tuproq tahlili, agroiqlim sharoitiga mos texnologiyalarni qo'llashda muhim ahamiyatga ega.

• *Kooperatsiya va resurslar muvofiqligi.* Kichik fermer xo'jaliklarining klaster tarkibida birlashishi orqali ular yagona texnik xizmat, urug'lik, o'g'it va yoqilg'i bilan ta'minlanadi.

• *Mahsulotni qayta ishlash va eksport imkoniyatlari.* Agroklastlarlar ichida faoliyat yuritayotgan qayta ishlovchi korxonalar hosilni yo'qotishsiz saqlash, qadoqlash va eksportga tayyorlash imkonini yaratmoqda.

3. Amaliy natijalar va mavjud muammolar

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda 100 dan ortiq agroklastlar tashkil etildi, ular paxtachilik, meva-sabzavotchilik, bog‘dorchilik, chorvachilik yo‘nalishlarida samarali faoliyat yuritmoqda. Masalan, paxta-to‘qimachilik klasterlarida bir gektar yer maydonidan olinayotgan tola paxta hosildorligi 30–35 sentnergacha yetmoqda, bu esa ilgari 20–25 sentner atrofida edi.

Shu bilan birga, ayrim hududlarda klasterlar faoliyatida muvofiqlashtirishning sustligi, ilm-fan bilan uzviy aloqa yetishmasligi, moliyalashtirishda byurokratik to‘siqlar mavjudligi kuzatilmoqda. Bu muammolarni hal etish uchun davlat tomonidan klasterlarni sertifikatlashtirish, nazorat qilish va qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Agroklastlar O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi sohasida hosildorlikni oshirish, eksport salohiyatini kuchaytirish, yer va suv resurslaridan oqilona foydalanishning samarali vositasi hisoblanadi. Ular ilm-fan, ishlab chiqarish va bozorlash zanjirini yagona tizimda birlashtirib, qishloq joylarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni jadallashtiradi.

Takliflar:

1. Qishloq xo‘jaligi sohasida faoliyat yurituvchi barcha klasterlar uchun yagona huquqiy va iqtisodiy me‘yorlar ishlab chiqilishi lozim.
2. Ilmiy tadqiqotlar natijalarini agroklastlar faoliyatiga majburiy joriy qilish tizimi yaratilishi kerak.
3. Fermer xo‘jaliklarini klasterlar doirasida qayta malaka oshirish bo‘yicha mintaqaviy o‘quv markazlari tashkil etilishi maqsadga muvofiq.
4. Agroklastlar faoliyatini baholashning milliy reyting tizimi joriy etilishi, bu tizim ularni rag‘batlantirishga xizmat qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. (2024).
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori “Qishloq xo‘jaligida klaster tizimini joriy etish to‘g‘risida” (2020-yil, PQ-4609-son).
3. Zokirov M., Karimov A. Agrobiznes asoslari. — T.: “Iqtisodiyot”, 2023.
4. Jo‘rayev A.A., Xolboev B.A. Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti va menejmenti. — T.: “Fan va texnologiya”, 2022.
5. FAO (2021). Cluster-based agricultural development in Central Asia: Best practices and policy recommendations.
6. USAID Uzbekistan Agricultural Value Chains Activity Report, 2023.

7. “Agroklasterlar faoliyatini tartibga solish to‘g‘risida” — Qishloq xo‘jaligi vazirligining metodik qo‘llanmasi.
8. Рахматов, Ф. О., & Нуриев, К. К. (2022). Исследование плодов дыни как объекта технической переработки. Илмий мақолалар тўплами, 330.
9. Нуриев, К. К., Рахматов, О., Кадирова, Р. С., & Рахматов, О. О. (2015). Биоконверсия органических отходов растительного происхождения в условиях Узбекистана. In Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства (pp. 468-470).
10. Джураев, А. Ж., Нуриев, К. К., & Юсуфалиев, А. (2003). Разработка высокоресурсных лап для культиваторов. Тракторы и сельскохозяйственные машины, 2, 42-43.
11. Raxmatov, F. O., Raxmatov, O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2021, October). Combined dryer with high efficiency for drying high-moist agricultural products. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 868, No. 1, p. 012076). IOP Publishing.
12. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.
13. Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. (2023). Experimental study of the process of drying melon slices in a chamber-convection dryer. In E3S Web of Conferences (Vol. 443, p. 02004). EDP Sciences.